

Jak rozumieć opinię lub orzeczenie poradni psychologiczno - pedagogicznej?

Opinie i orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydawane przez poradnie psychologiczno – pedagogiczne napisane są najczęściej specjalistycznym językiem. Zrozumienie tych dokumentów może niejednokrotnie przysporzyć wielu trudności. Postanowiłam zatem sporządzić zestawienie zwrotów oraz pojęć często stosowanych w opiniach i orzeczeniach wraz z ich objaśnieniami. Mam nadzieję, iż poniższa lektura sprawi, że fachowe ekspertyzy nie będą już miały przed Państwem tylu tajemnic.

Analiza i synteza – rozkładanie na części i scalanie materiału wzrokowego (obrazki, wyrazy) lub słuchowego (dźwięki, zdania, słowa) w celu budowania całości obrazu, słowa. Dokonuje się na poziomie mózgu.

Analizatory – w odniesieniu do umiejętności czytania mówi się o trzech analizatorach: wzrokowym, słuchowym i kinestetyczno – ruchowym. Analizator składa się z receptora odbierającego bodźce, charakterystycznego dla określonego narządu zmysłów (oczy, uszy, mięśnie), drogi nerwowej doprowadzającej bodźce do odpowiednich obszarów mózgu oraz ośrodka w mózgu, w jakim zachodzi analiza i synteza.

Słuch fonemowy – zdolność wyróżniania głosek oraz różnicowania głosek podobnych w słyszanych słowach (np. bułka – półka).

Percepcja słuchowa = funkcje słuchowo – językowe – związane ze słuchem fonemowym oraz umiejętnościami fonologicznymi (analiza i synteza głoskowa i sylabowa – rozkład wyrazów na głoski i sylaby oraz ich scalanie), a także pamięcią słuchową. Zaburzenia tych funkcji są związane z nieprawidłowym działaniem analizatora słuchowego i mogą objawiać się: trudnością odróżniania podobnych głosek (np. z - s, g - k, d - t), trudnościami w dokonywaniu analizy i syntezy głoskowej słów oraz opuszczaniem lub myleniem liter, końcówek wyrazów, przestawianiem liter, trudnościami w zapisywaniu zmiękczeń, różnicowaniu głosek i - j.

Percepcja wzrokowa = funkcje wzrokowe – analiza i synteza wzrokowa materiału konkretnego (obrazków, kształtów) lub abstrakcyjnego (teksty, zdania, wyrazy) oraz pamięć wzrokowa. Zaburzenia tych funkcji związane są z nieprawidłowym działaniem analizatora wzrokowego i mogą objawiać się: myleniem liter o podobnym kształcie (a - o, l - ł, m - w - n), myleniem liter podobnych, ale o różnym kierunku (b - p - g - d, m - w, n - u), gubieniem elementów graficznych liter (ogonki, kreski, kropki), błędami typowo ortograficznymi.

Deficyty rozwojowe = dysfunkcje, parcjalne lub fragmentaryczne zaburzenia rozwoju – są konsekwencją minimalnych zmian w centralnym układzie nerwowym (w mózgu).

Wyróżniamy:

- Parcjalne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego – obejmują większy obszar czynności, np. opóźnienie rozwoju motoryki dużej (sprawności ruchowej całego ciała), motoryki małej (sprawności rąk) lub zaburzenia rozwoju mowy (zarówno czynnej – mówienia, jak i biernej – rozumienia);
- Fragmentaryczne zaburzenia rozwoju psychomotorycznego – obejmują mniejszy obszar czynności, np. opóźnienie rozwoju tylko w zakresie motoryki małej lub zaburzenia w zakresie mowy czynnej (dziecko wszystko rozumie, ale ma trudności z wypowiedaniem się).

Funkcje poznawcze = procesy poznawcze – zespół procesów, dzięki którym odbieramy informacje z otoczenia: uwaga, pamięć, wrażenia i spostrzeżenia, orientacja w schemacie ciała (rozdzielenie prawej i lewej strony ciała) oraz w przestrzeni, myślenie.

Inteligencja ogólna – jest wypadkową inteligencji werbalnej (słownej) i niewerbalnej (bezsłownej, praktyczno – technicznej); można ją zmierzyć za pomocą różnych skal inteligencji, np. D. Wechslera (WISC - R).

Integracja percepcyjno – motoryczna – współdziałanie procesów poznawczych i czynności ruchowych, np. przy pisaniu ze słuchu – uwaga, analiza i synteza wzrokowa oraz słuchowa, a także ruch ręki piszącej.

Koordinacja wzrokowo – ruchowa – współpraca oka i ręki, umożliwia wykonywanie precyzyjnych ruchów rąk pod kontrolą wzroku, m. in. rysowanie i pisanie.

Lateralizacja jednorodna prawostronna lub lewostronna – dominacja czynności ruchowych jednej ze stron ciała (najczęściej prawej ręki, nogi, oka, ucha) związana z dominacją jednej z półkul mózgu.

Lateralizacja nieustalona – brak dominacji stronnej ciała (oburęczność, obuocznność) charakterystyczna do 5 - 6 roku życia. Ustalenie się dominacji ręki i oka powinno nastąpić do siódmego roku życia, gdy dziecko podejmuje naukę pisania.

Lateralizacja niejednorodna – np. dominacja lewego oka i prawej ręki. Nie może być traktowana jako objaw odchylenia od normy, jednak wśród uczniów z dysleksją przypadków skrzyżowanej lateralizacji obserwuje się więcej niż u dobrze czytających.

Pamięć mechaniczna – zdolność do przyswajania wiedzy w sposób nieuświadomiony.

Pamięć logiczna – oparta na myśleniu, kojarzeniu faktów.

Pamięć bezpośrednia – świeża; pozwala zapamiętać i natychmiast odtworzyć zapamiętany materiał. Jej zaburzenia powodują, że uczeń ma problemy z zapamiętywaniem zdań podczas pisania dyktanda, z zapamiętaniem dwóch poleceń jednocześnie, z liczeniem w pamięci.

Pamięć słuchowa – zdolność do utrwalania i przypominania informacji „usłyszanych”.

Pamięć wzrokowa – zdolność do utrwalania i przypominania informacji „widzianych”.

Obniżona sprawność manualna – niska sprawność ruchowa rąk. Charakterystyczne jest, np. późne nabywanie umiejętności związanych z samoobsługą (ubieranie się, zapinanie guzików, wiązanie sznurowadeł), trudności z posługiwaniem się nożyczkami. Niska sprawność manualna powoduje obniżony poziom graficzny pisma (**obniżona sprawność grafomotoryczna**), wolne tempo pisania, nieestetyczny wygląd zeszytów. Dzieci z obniżoną sprawnością manualną szybko się męczą przy pracach graficznych i pisaniu.

Tempo uczenia się wzrokowo – ruchowego – szybkość uczenia się pisania symboli graficznych opartego na koordynacji oka i ręki. Uzależnione jest od prawidłowej sprawności manualnej i ustalonej lateralizacji. Często obniżone u osób z dysleksją.

Zaburzenia orientacji przestrzennej – brak orientacji w prawej i lewej stronie ciała oraz w kierunkach w przestrzeni (w lewo, w prawo, wyżej, niżej, w przód, w tył, nad, pod, itd.). Związane są z nimi trudności w rysowaniu (niewłaściwe proporcje i rozplanowanie rysunku), czytaniu (przestawianie liter i części wyrazów, przeskakiwanie linijek), w pisaniu

(rozplanowanie kartki, mylenie liter i cyfr o podobnych kształtach, pisanie od prawej do lewej strony).

Zdolność przestrzennej organizacji materiału wzrokowego = organizacja postrzegania wzrokowego – umiejętność złożenia w całość określonego obrazu (rysunek, kompozycja geometryczna), z uwzględnieniem elementów zasadniczych budujących ten obraz oraz elementów szczegółowych.

Nieharmonijny rozwój poszczególnych funkcji = rozwój nieharmonijny – występuje, gdy poszczególne sfery rozwijają się w innym tempie (opóźnienie lub przyspieszenie rozwoju poszczególnych funkcji), np. opóźnienie rozwoju mowy, opóźnienie rozwoju emocjonalnego.

Myślenie przyczynowo – skutkowe – umiejętność wskazywania następstw określonych sytuacji, wyszukiwania przyczyn pewnych stanów rzeczy, porządkowania zdarzeń (np. w układaniu historyjek obrazkowych).

Myślenie przez analogię – polega na formułowaniu wniosków na temat danej sytuacji na podstawie podobnej znanej sytuacji, wyciąganiu wniosków z podobieństw między przedmiotami, sytuacjami (np. kończenie zdań typu: „Brat jest chłopcem, a siostra jest...”).

Opracowanie: Marta Wereszczyńska